

Особливості підготовки студентів вищих економічних навчальних закладів у контексті компетентнісного підходу

У статті автором розкриті особливості підготовки студентів вищих економічних навчальних закладів через систему компетентностей та визначені основні компоненти професійної компетентності фахівців з економіки.

Ключові слова: компетентнісний підхід, ключові компетенції, професійна підготовка.

В статье автором раскрыты особенности подготовки студентов высших экономических учебных заведений через систему компетентностей и определены основные компоненты профессиональной компетентности специалистов по экономике.

Ключевые слова: компетентный подход, ключевые компетенции, профессиональная подготовка.

In the article the author is disclosing the main features of students of higher economic educational establishments training through the system of competences and the basic components of professional competence of economists.

Key words: competence approach, key competences, professional training.

Актуальність дослідження. Компетентісний підхід, визначальний сьогодні інноваційний процес в освіті, відповідає прийняттю в більшості розвинених країн загальної концепції освітнього стандарту і прямо пов'язаний з переходом — в конструюванні змісту освіти і систем контролю його якості — на систему компетентностей. Він також передбачає не засвоєння студентами окремих знань і умінь, а оволодіння ними в комплексі.

Слід відмітити, що багато ідей компетентнісного підходу з'явилися в результаті вивчення ситуації на сучасному ринку праці. Роботодавці в даний час висувають вимоги не стільки до знань працівників, скільки до способів діяльності. Крім того, вони звертають увагу на такі результати освіти, як готовність до командної роботи, до безперервної самоосвіти, здатність вирішувати професійні проблеми, працювати як в типових, так і в нестандартних ситуаціях, активна поведінка на ринку праці та ін.

Таким чином, компетентісний підхід — це спроба привести освіту у відповідність з потребами ринку праці. З даним підходом пов'язують ідеї відкритого замовлення на зміст освіти з боку ринку праці і потенційних роботодавців.

У зв'язку з цим відбувається помітна переорієнтація оцінки освітнього результату з понять «знання», «уміння», «навики» на поняття «компетенція», «компетентність» майбутніх спеціалістів, і тим самим фіксується компетентісний підхід в освіті.

Основні відмінності поняття компетенція від традиційних знань, умінь, навиків, кваліфікацій полягають у наступному: інтегративний характер, зв'язок з ціннісними характеристиками особистості, практично-орієнтована спрямованість [3].

Перенесення акцентів від змісту до результатів, від знань до розвитку особистості стає найважливішим чинником поширення і визнання компетентісного підходу. Європейські вчені підкреслюють, що компетенції не є загальноприйнятим інструментом для оцінки якості освіти. Але тенденція полягає в тому, що «результати навчання зазвичай виражаються з допомогою компетенцій або навиків і компетенцій» [3, с.117].

Мета статті – визначити ключові компетенції професійної компетентності студентів вищих економічних навчальних закладів.

Відповідно до цього та враховуючи результати наукових досліджень щодо структури професійної компетентності, ми визначили наступні компоненти професійної компетентності фахівців з економіки: операційний, комунікативний, міжкультурний, інформаційний. Розглянемо ці компетенції.

Операційний компонент визначає володіння предметною областю економічної діяльності, підготовленість до виконання вузько визначених завдань у професійному колі суб'єкта. А.Петрова, зокрема, приділяє велику увагу похідному поняттю професійної компетентності, яке, на її думку, включає: розуміння процесів менеджменту і природи управлінської діяльності; знання посадових і функціональних обов'язків менеджера; володіння мистецтвом управління персоналом і налагодження зовнішніх зв'язків; знання способів досягнення цілей та підвищення ефективності команди; вміння робити правильні висновки; вміння використовувати сучасні інформаційні технології і засоби комунікації у професійній діяльності; здатність до адекватного само оцінювання та прагнення до самовдосконалення [1, с.55].

У поняття підготовка спеціаліста економічного профілю у першу чергу входить засвоєння професійних знань, умінь та навичок у предметній області профільної спеціальності.

Комунікативна компетенція є однією із найважливіших і передбачає володіння технологіями усного та письмового спілкування різними мовами, вміння розрізняти різні комунікативні ситуації та вибирати найбільш сприятливі форми взаємодії, а також адекватні середовищу підходи до вирішення комунікативних проблем.

Важливо зазначити, що підготовка спеціалістів економічного профілю з вільним володінням іноземною мовою є першочерговим пріоритетом. «В умовах зростання швидкості, кількості, різноспрямованості та полілінгвістичності інформаційних потоків, а також збільшення різноманіття та міри проникнення у життя електронних носіїв, здатність до швидкого і правильного сприйняття та інтерпретації іншомовного змістового контенту і є фундаментальним фактором прийняття правильних управлінських рішень» [4, с.122].

Реформування вищої школи України в контексті Болонського процесу зумовлює необхідність удосконалення й підвищення рівня якості мовної освіти, оскільки без володіння студентом принаймні однією іноземною мовою неможливо забезпечити виконання основних положень Болонської декларації: адаптація до норм і стандартів європейського освітнього простору, мобільність, професійна конкуренція матимуть місце лише за умови знання випускниками університетів іноземної мови та сформованих навичок комунікативної поведінки у відповідних ситуаціях академічного, професійного та повсякденного спілкування.

Підготовка фахівця економічного профілю залежить те тільки того, наскільки успішним буде включення студентів в світові політико-економічні і культурні стосунки, але як органічно він поєднуватиме в собі прояви культури національної і загальнолюдської. Тому, в систему професійної підготовки економіста як один з важливих компонентів має бути включена *міжкультурна компетенція*, що дає можливість активно використовувати систему культурологічних знань і особистого досвіду в економічній діяльності. Тільки володіючи цими знаннями, можна правильно інтерпретувати мовну і немовну поведінку носіїв мови. Міжкультурна компетенція органічно входить в область предметно-професійної компетенції, яка передбачає володіння основами іншомовного спілкування, елементами знайомства з проявами іншомовної культури, знання про світ і уміння використовувати їх в професії. Міжкультурні знання і дії є базою для формування професійної компетенції. Міжкультурна компетенція передбачає не лише оволодіння поняттям культури країни мови, що вивчається, але і постійне порівняння національного і інтернаціонального, загальнолюдського і індивідуального крізь призму культурно-понятійних зв'язків (І.Л.Бім, Н.Д.Гальськова, З.Г.Муратова, М.В.Пономарев, В.В.Пономарева, С.В.Русанова, І.В.Харітонова). Це пов'язано з тим, що в процесі міжкультурного професійного спілкування необхідно враховувати етно- і соціокультурний тип свого партнера.

Введення терміну «міжкультурна професійна компетенція» пояснюється тим, що фахівець в області економіки повинен володіти іноземною мовою як засобом комунікації з врахуванням специфіки лінгвокультурної спільності, особливостей конкретних понять в своїй і іншій професійній культурі, уміючи виділити і розмежувати загальне і специфічне.

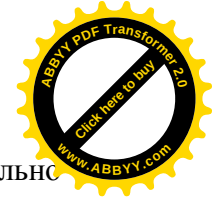
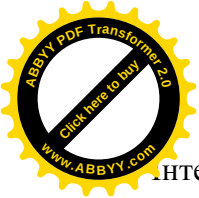

Міжкультурна професійна комунікація є процесом безпосередньої професійної взаємодії ділових культур, яка здійснюється в рамках неспівпадаючих національних стереотипів мислення і поведінки. Співвідносити мовні засоби з нормами мовної поведінки неможливо без знань про реальність країни мови, що вивчається. Щоб досягти розуміння в міжкультурному спілкуванні фахівець повинен володіти знаннями не тільки професійної картини світу, але і уміти встановлювати контакт, орієнтуватися на національно-специфічні риси свого партнера, співпереживати і розуміти співбесідника як представника певної соціальної групи. Таким чином, в процесі міжкультурного спілкування фахівця-економіста виникає проблема розуміння, яка може розглядатися як на лінгвістичному так і на соціокультурному рівні в контексті сприйняття партнера по комунікації.

Більшість авторів вважають, що здійснення міжкультурної комунікації досягається за умови знання іноземної мови, картини світу, форм поведінки і урахуванні національно-культурної специфіки, за рахунок формування у комунікантів орієнтації на загальнолюдські цінності, спрямованості особи на ціннісно-раціональну діяльність у сфері міжкультурної комунікації, що забезпечує розуміння єдності людства в результаті порівняльного вивчення загальнолюдської культурної спадщини і національних культур в їх історичному розвитку. Комунікація може відбутися тільки коли відчуття учасників допомагають зрозуміти цінності іншого народу, коли сенс створюється через довіру, щирість і бажання дізнатися один про одного. Цим підкреслюється, що міжкультурна комунікація передбачає обов'язкове підвищення раніше всього рівня міжкультурної компетенції як обов'язкова умова досягнення позитивного результату в процесі міжкультурного спілкування в зростаючій інтеграції світової спільноти. Подібне розуміння спілкування надає міжкультурній компетенції особливе значення як компоненту загальної культури майбутнього фахівця і висуває на перший план проблеми її формування.

Поняття *інформаційної компетенції* розкривається через володіння інформаційними технологіями. Володіння інформацією, її опрацювання і розподіл є ключовими для представника однієї із численних економічних професій. Від того, наскільки вичерпно є інформація у розпорядженні фахівця, від того, наскільки чітко і послідовно він передає її колегам, підлеглим та керівникам, залежить якість прийнятих рішень та ефективність діяльності підприємства або організації.

Професійна підготовка майбутніх економістів має враховувати реальність інформаційного суспільства, зокрема – необхідність реалізації нових професійних функцій економістів, пов'язаних з оперуванням сучасною інформацією. Для підвищення рівня інформаційної підготовки необхідно введення до навчальних планів професійної підготовки економістів предметів, пов'язаних з управлінням інформацією, формуванням умінь користуватися

Інтернетом як новою технологією у практиці управління, що дозволяє правильно використовувати та контролювати інформаційні можливості (правила функціонування Інтернету; створення віртуальних організацій; методи управління віртуальними фірмами; нові форми презентації, що базуються на електронних засобах масової інформації; вирішення завдань, пов'язаних з електронною торгівлею, психологічними і суспільними проблемами, які з'явилися у результаті застосування інформаційних технологій).

Багато авторів до структури професійної компетентності включають певний *перелік* професійно важливих якостей фахівця (С.А. Дю, Н.В. Карпова, Е.А. Климов) та умінь (А.Г. Ковальов, Б.Т. Пономаренко, С.А. Дю). Так, наприклад, фахівцям професій типу „людина – людина”, на думку цих учених, повинно бути притаманне наступне: 1) уміння керувати, вчити, виховувати; 2) уміння слухати і вислуховувати; 3) широкий світогляд; 4) мовленнєва (комунікативна) культура; 5) спостережливість; 6) проєктувальний підхід до людини, який базується на впевненості, що людина завжди може стати кращою; 7) здатність до співчуття; 8) уміння вирішувати нестандартні ситуації; 9) висока ступінь саморегуляції та ін.

Оскільки, економічна діяльність є складною та комплексною за своїм змістом, то професійна компетентність студентів вищих економічних навчальних закладів – це важлива характеристика діяльності фахівця, його інтегральна якість, що є синтезом ключових компетенцій та особистісних професійних якостей.

Література:

1. Петрова А. Структурні компоненти професійної компетентності менеджера зовнішньоекономічної діяльності. // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2006. - №4. – стр. 51-59.
3. Никифоров Г.С. Надежность профессиональной деятельности. – СПб.: Изд-во СПбГУ, 1996. – 176 с.
4. Готлиб Р.А. Социальная востребованность знания иностранного языка. // Социол. исслед. – 2009. – № 2. – стр. 122 – 127.

Відомості про автора

Чередніченко Галина Анатоліївна - ст. викладач кафедри іноземних мов Національного університету харчових технологій моб.тел. 8 067 9067321
Роб.адреса: 01033 м. Київ, вул.Володимирська 68, Національний університет харчових технологій, кафедра іноземних мов роб. тел. 8 044 227 97 34